

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXII. De præceptis pertinentibus ad spem, & ad

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Infr. q. 121. ar. 1 & 2 & mal. q. 9. art. 3.

Utrum presumptio causetur ex inani gloria

AD QVAERTVM sic proceditur. Videtur qd presumptio non causetur ex inani gloria. Presumptio n. maxime videtur iniri diuinae misericordiae: misericordia aut respicit miseriam, quae opponitur gloriae: ergo presumptio non oritur ex inani gloria.

¶ 2 Præter. Presumptio opponitur desperationi: sed desperatio oritur ex tristitia, ut dictum est. Cum ergo oppositorum oppositae sint cause, uidetur qd oritur ex delectatione, & ita uidetur quod oriatur ex uitiis carnalibus, quorum delectationes sunt uchemetiores.

¶ 3 Præter. Vitium presumptionis consistit in hoc, qd aliquis tendit in aliquod bonum, quod non est possibile, quasi possibile: sed quod aliquis estimet possibile, quod est impossibile, prouenit ex ignorantia: ergo presumptio magis prouenit ex ignorantia, quam inani gloria.

ii. 21. Mor. 61. a mcd.

SED CONTRA est, quod Greg. dicit 31. Moralium, quod presumptio nouitatum est filia inanis gloriae.

Ar. 1. huius quæst.

RESPON. Dicendum, qd sicut supra dictum est, duplex est presumptio. Vna quidem que innititur proprie uirtuti, attentans scilicet aliquid ut sibi possibile, quod propriam uirtutem excedit & talis presumptio manifeste ex inani gloria pcedit. Ex hoc enim quod aliquis multum desiderat gloriam, sequitur quod attentet ad gloriam quandam super uires suas & huiusmodi præcipue sunt noua, quae maiorem admirationem habent. Et ideo signanter Grego. presumptionem nouitatum posuit filiam inanis gloriae. Alia uero est presumptio, quae innititur inordinate diuinae misericordiae, uel potentiae, per quam sperat se obtinere gloriam sine meritis, uel ueniam sine poenitentia. Et talis presumptio uidetur oriri directe ex superbia, ac si ipse tantum se aestimet, quod etiam cum peccantem Deus non puniat, uel a gloria excludat. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ii. 21. Mor. 61. a med.

QVAESTIO XXII.

De præceptis pertinentibus ad spem & timorem, in duos articulos diuisa.

EYNDÉ considerandum est de præceptis pertinentibus ad spem, & timorem.

ET CIRCA hoc queruntur duo.

- ¶ Primo, De præceptis pertinentibus ad spem.
- ¶ Secundo, De præceptis pertinentibus ad timorem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum de spe debeat dari aliquod præceptum.

Inf. a. 3. cor.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nullum præceptum sit dandum pertinens ad uirtutem spei. Quod n. sufficienter potest fieri per unum, non oportet quod per aliquid aliud inducatur: sed ad sperandum bonum sufficienter hō inducitur ex ipsa naturali inclinatione: ergo non oportet, quod ad hoc inducatur homo per legis præceptum.

¶ 2 Præter. Cum præcepta dētur de actibus uirtutum, principalia præcepta etiā debent dari de actibus principalium uirtutum: sed inter omnes uirtutes principales sunt tres uirtutes theologicae, scilicet, spes, fides, & charitas. Cum ergo principalia legis præcepta

F sint præcepta decalogi, ad quae continentur, ut supra habitum est, videtur quod reuertitur aliquod præceptum, quod debet contineri in decalogo: non autem aliter, ergo uidetur quod nullum præceptum dari de actu spei.

¶ 3 Præter. Eiusdem rationis est præcipere ad prohibere actum uitiij oppositi: sed non datur quod præceptum datum, per quod prohiberetur, quae est opposita spei: ergo uidetur de spe conueniri aliquod præceptum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in libro de nobis quam multa mandata sunt: quae sunt hæc.

RESPON. Dicendum, qd præcepta scripturae inueniuntur, quaedam in generalibus, quaedam uero sunt præcepta in particularibus, quae ad legem illam, quam continentibus, lex locum habere non potest: sunt autem sunt præcepta de actu spei, & decaloga per actum fidei mens hominis inclinatio in sciam actorem legis talem, cui se sub debet sperem uero præmij homo inducitur ad præceptum. Præcepta uero de substantia, quae homini iam subiecto, & ad obediendum imponuntur, pertinentia ad reuerentiam huiusmodi præcepta statim in ipsa legis promittuntur per modum præceptorum.

H fidei præcepta, non erant proponenda per præceptorum, quia nisi homo iam credideret, frustra ei lex proponeretur. Sed licet fidei proponendum fuit per modum oblationis & commemorationis, ut supra dictum est, præceptum spei in prima legislatione promissum fuit per modum promissionis. Quod ad præmia promittit, ex hoc ipso inueniuntur omnia promissa, quae in lege continentur, statim. Sed quia lege iam imposita, per testes uiros, ut non solum inducant hominum uirtutes, sed et multo magis uandū legis fundamentū: ideo post promissionem in sacra scriptura multipliciter inducuntur ad sperandum, et per modum ad præcepti, & non solum per modum promissionis, sicut patet in psal. 61. Sperate in domino, & in multis aliis scripturis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sufficienter inclinatur ad sperandum bonum a humana proportione: sed ad sperandum bonum naturale bonum oportuit hominem inclinari ad legis diuinae, partim quidem promissionem ad monitionibus, uel præceptis. Et ratio etiā, ad que naturalis ratio inclinatur, uirtutum moralium, necessarium fuit præceptum diuinae dari propter maiorem firmitatem, quae quia naturalis ratio hominis obducitur per concupiscentias peccati.

AD SECUNDVM dicendum, quod præcepta decalogi pertinent ad primam legislationem, ideo inter præcepta decalogi non fuit aliquod de spe, sed sufficit per actiones politas inducere ad spem, ut patet per quarto præcepto.

AD IIII. Dicendum, qd in illis, ad quos pertinet, homo tenetur ex ratione debet, præceptum affirmatiuum dari de eo, quod faceretur, & prohibitiones eorum, quae sunt uirtutes, dantur. Sicut datur præceptum de honorando

tum. Non autem prohibetur quod parentes deho-
norentur, nisi per hoc, quod de non honorantibus pe-
na adhibetur in lege. Et quia debitum est ad huma-
nam salutem, ut speret homo de Deo, fuit ad hoc
homo inducendus aliquo praedictorum modorum quasi af-
firmative, in quo intelligeret prohibitio oppositi.

Super quæst. uigesi-
mā secundā articu-
lum secundum.

ARTICVLVS II.

Vtrum de timore fuerit dandum ali-
quod præceptum.

AD SECUNDVM sic procedi-
tur. Videtur, quod de timore
non fuerit dandum aliquod præ-
ceptum in lege. Timor enim Dei est
de his, quæ sunt præambula ad legem,
cum sit initium sapientie: sed ea quæ
sunt præambula ad legem, non cadunt sub
præceptis legis. ergo de timore non est
dandum aliquod præceptum legis.

¶ 2 Præ. Posita causa ponit effectus: sed
amor est causa timoris. omnis enim timor
ex aliquo amore procedit, ut dicitur Au. I. li. 3. q. ergo
superposito præcepto de amore, superfluum
fuit præcipere timorē.

¶ 3 Præ. Timori aliquo modo opponitur
presumptio: sed nulla prohibitio inuenitur
in lege de presumptione. data, ergo uidetur
quod nec de timore aliquod præceptum dari
deberet.

SED CONTRA est, quod dicitur
Deut. 10. Et nunc Israel, quid dominus
Deus tuus petit a te, nisi ut timeas
dominum Deum tuum; sed illud a nobis
requirit, quod nobis precipit obseruandum.
ergo sub præcepto cadit, quod aliquis
timeat Deum.

RESPON. Dicendum, quod duplex
est timor. scilicet seruilis, & filialis.
Sicut autem aliquis inducitur ad
obseruantiam præceptorum legis per
spem præmiorum, ita est inducitur ad
legis obseruantiam per timorem penarum,
qui est timor seruilis. Et sicut patet
secundum prædicta, in ipsa legislatione non
fuit præceptum dandum de actu
spei, sed ad hoc fuerunt homines
inducendi per promissa: ita nec de timore,
qui respicit penam, fuit præceptum
dandum: sed ad hoc fuerunt homines
inducendi per cō-
minationem penarum, quod fuit factum
& in ipsis præceptis decalogi, & postmodum
consequenter in secundariis legis
præceptis. Sed sicut sapientes, & prophete
consequenter, intendentes homines
stabilire in obseruantia legis, documenta
tradiderunt de spe per modum
admonitionis, uel præcepti, ita etiam
de timore: sed timor filialis, qui
reuerentiā exhibet Deo, est quasi
quoddam genus ad dilectionem Dei, &
præcipit quoddam omnium eorum, quæ
in Dei obseruantia reuerentia. Et ideo
de timore filiali dantur præcepta in
lege, sicut & de dilectione, quia utriusque
est præambulum ad exteriores actus, qui
præcipiuntur in lege, ad quos
pertinent præcepta decalogi. Et ideo in au-

Authoritate legis inducitur requiritur ab
homo timor, & ut ambulet in uia Dei
colendo ipsum, & ut diligat ipsum.
AD PRIMVM ergo dicendum, quod timor
filialis est quoddam præambulum ad legem,
non sicut extrinsecum aliquid, sed sicut
principium legis, sicut est dilectio.
Et ideo de utroque dantur præcepta, quæ
sunt quasi quædam principia communia
totius legis.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex amore
sequitur timor filialis, sicut et alia bona
opera, quæ ex charitate fiunt. Et ideo
sicut post præceptum charitatis dantur
præcepta de aliis actibus uirtutum: ita
et simul dantur præcepta de timore, &
amore charitatis. Sicut et in scientiis
demonstratiuis non sufficit ponere
principia prima, nisi et ponantur
cōclusiones, quæ ex his sequuntur uel
proximè, uel remote.

AD TERTIUM dicendum, quod inductio
ad timorē sufficit ad excludendā
presumptionē, sicut et inductio ad
spem sufficit ad excludendā
desperationē, ut dictum est.

QVAESTIO XXIII.

De Charitate secundum se, in octo
articulis diuisa.

Super quæst. uigesi-
mā tertiam articulum
primum.

CONSEQUENTER cō-
siderandum est de chari-
tate. Et primò, de ipsa
charitate. Secundo, de do-
no sapientie ei correspondente.

¶ Circa primum consideranda
sunt quinque. Primò, de ipsa
charitate. Secundo, de obiecto
charitatis. Tertio, de actibus eius. Quarto,
de uitijs oppositis. Quinto, de
præceptis ad hoc pertinentibus.

¶ Circa primum est duplex
consideratio. Prima quidem de ipsa
charitate secundum se. Secunda, de
charitate per cōparationē ad
subiectum. Circa primum
quæritur octo.

¶ Primo, Vtrum charitas sit
amicitia.

¶ Secundo, Vtrum sit aliquid
creatum in anima.

¶ Tertio, Vtrum sit uirtus.

¶ Quarto, Vtrum sit uirtus
specialis.

¶ Quinto, Vtrum sit una
uirtus.

¶ Sexto, vtrum sit maxima
uirtutū.

¶ Septimo, Vtrum sine ea
possit esse aliqua uera uirtus.

¶ Octauo, vtrum sit forma
uirtutū.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum charitas sit
amicitia.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod charitas non
sit amicitia. Nihil enim est
ita proprium amicitie, sicut
coniuere amico, ut dicitur
Philos. in 8. Eth. sed charitas
est hominis ad Deum, & ad
angelos, quorum non est
cum hominibus conuersatio,
ut dicitur Dan. 2. ergo charitas
non est amicitia.

¶ 2 Præ. Amicitia non est sine
redemptione, ut dicitur
† in 8. Eth. sed charitas
habetur et ad inimicos.
Secunda Secunda S. Thomæ.

IN 1. arti. q. 23. nota
Nouit, quod amicitia
dupliciter sumi potest,
scilicet pro relatione, qua
amicus amico dicitur,
& sic non est ad
positum: & pro
fundamento huiusmodi
relationis, habitu scilicet
licet amoris talis, &
sic charitas dicitur
amicitia. Importat
autem talis, ut in
litera patet, tres
conditiones, scilicet
beneficentiam,
redemptionem,
& communica-
tionem. Amor
namque quod
aliquid bonum
uolumus cum
mutuo amore
fundatus super
aliqua commu-
nicatione, puta,
sanguinis, ut
inter con-
sanguineos: uel
militarie, ut
inter commili-
tiones &c. habet
rationem amoris
amicitiæ. Et si
his adiunxeris,
quod amore illo
uelimus bonum
aliqui propter
seipsum
principaliter,
quod communicatio
est in
præceptis
anima bonis,
habetur non
solum ratio
amicitiæ, sed
amicitiæ maxime
honestæ. Et adhuc
si adiunxeris, quod
cōmunicatio ista
conficitur in
supernaturali
consortio diuine
gratiæ, habetur
ratio amicitie
diuine, & uere
sic est. Charitas
enim amicitia
non quæcunque,
sed diuina est,
consequens
communicationē
naturæ diuine in
creatura rationali,
per quam diuina
beatitude participes
funt.

2 di. 27. q. 2
ar. 1. Et uir.
q. 1. ar. 5. ad
5. & q. 2. ar.
2. ad 8.
* li. 8. 5. an
te med. 10. 5

† lib. 8. Eth.
c. 3. tom 5.

G 4 mus